

de # Lă
coaJă Lă
poveste

ARTA ȘI SIMBOLISMUL
OUĂLOR ÎNCONDEIATE
DIN TRANSILVANIA

kronosspann
Foundation

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

CUPRINS

Argument	02
Oul cosmogonic - de la mitologie la izvoarele antice	08
CINE încondeiază	12
RITUAL ȘI SĂRBĂTOARE	20
MOTIVE ȘI SIMBOLURI	26
Semnificații	34
TEHNICI, CULORI, INSTRUMENTE	38
Pregătirea ouălor	38
Instrument	40
Tehnică	42
Culoare	48
CONCLUZII	50

Argument

În fermecătoarea Transilvanie, cuprinsă în interiorul arcului carpatic, acolo unde dealurile se unduiesc lin și pădurile își păstrează șoaptele vechi de secole, tradițiile încă mai trăiesc prin mâinile oamenilor. În sate răsirate la poalele munților și printre coline, femeile locurilor mai practică și astăzi meșteșugul încondeierii ouălor, una dintre cele mai tainice și mai delicate arte tradiționale. Primăvara, în postul Paștelui, mirosul de pâine proaspătă abia scoasă din cuptor se împletește cu cel de ceară caldă pe care femeile o așază cu grijă pe coaja fragilă a ouălor, scriind semne și simboluri care spun povești mai vechi decât ele. Crucea, calea rătăcită, spicul de grâu, grebla, rombul vieții, frunza de brad, florile primăverii, toate se împletesc într-un limbaj al credinței și al speranței, menit să aducă belșug, sănătate și bucurie.

În Transilvania, ca pe întreg teritoriul României, obiceiul încondeierii nu este doar un act de meșteșug, ci o sărbătoare a comunității. Cu coaja "scrisă" de semnele moștenite și învățate de la bunici și mame, fiecare ou devine o poveste tăcută, un mic univers redat în culori vii de roșu, galben, negru, verde, ori în tonuri îndrăznețe de mov sau albastru, purtând în el amintirea celor care au fost și încrederea celor care urmează.

Scopul proiectului de documentare etnografică "De la coajă la poveste. Artă și simbolismul ouălor încondeiate din Transilvania." a fost acela de a face cunoscut publicului larg acest meșteșug, frumusețea lui, semnificațiile bogate, încărcătura spirituală, varietatea tehnicilor, precum și întinderea geografică a acestuia. Pentru publicul larg, meșteșugul ouălor încondeiate în Transilvania este de foarte multe ori necunoscut. Deseori am întâlnit mirare sau chiar negare cu privire la adevărul faptic că există comunități în Transilvania unde se încondeiază ouă de Paști. Spre deosebire de Bucovina, zonă cunoscută pentru această artă și un centru important al acestui meșteșug, în Transilvania comunitățile care păstrează încă acest obicei pascal sunt doar cele care mai trăiesc în ritual.

Mediul rural transilvănean este cadrul viu al acestor tradiții: ulițele prăfuite, pomii înfloriți și bisericile de lemn cu turnurile lor ascuțite, veghează tainic peste gesturi simple, dar pline de sens. Aici, în tăcerea satului, arta încondeierii ouălor devine un limbaj comun, o punte între generații, o dovadă că patrimoniul cultural imaterial nu este doar o relicvă a trecutului, ci un mod de a trăi prezentul cu rădăcini adânci și cu aripi deschise spre viitor.

Deși suportul material al acestui meșteșug este destul de efemer și fragil, el a supraviețuit an de an, ouăle fiind muncite de femeile și copiii din gospodărie în Săptămâna Patimilor. În multe sate amintirea acestui obicei a dispărut, oamenii nu mai știu ca bunicii sau bătrânele din sat să fi făcut asemenea ouă la Paști, deși există dovezi în muzee sau studii de specialitate.

Acestea sunt motivele pentru care am inițiat demersul de a aduce în fața publicului un meșteșug pe cale de dispariție în anumite zone.

Oul cosmogonic de la mitologie la izvoare istorice

“Soarele e dintr-un ou”, așa spune o credință din Bucovina culeasă de Elena Niculiță-Voronca. “A fost un om și avea un ou. El a fost încuiat oul într-o ladă; și altul ce știa, când s-a dus omul de-acasă, s-a dus și i-a dat drumul și din acela s-a făcut soarele pe ceri.” (Datinele și credințele poporului român, vol. 1, p. 306)

Asocierea gălbenușului de ou cu soarele, respectiv cu sursa vieții, este întâlnită la multe popoare. Simbol mitologic universal, oul cosmogonic este un motiv recurent în miturile lumii.

Potrivit mitologiei persane, Ahura-Mazda a creat lumea ca pe un ou în care albușul era cerul și gălbenușul pământul. În Mahabharata (cartea I, Adiparva, Victor Kernbach, Miturile esențiale, pp. 56-57) lumea se manifestă mai întâi ca negură de nepătruns, în care apare, “ca întâia cauză a creației un ou uriaș, sămânță veșnică a tuturor ființelor, care se numește Mahadivya”, în interiorul căruia sălășluiește “lumina cea adevărată...eternul brahma, sublim și inimaginabil, ubicuu, cel care este cauza ascunsă și insesizabilă a realului și irealului.”

Izvoare istorice și arheologice certe atestă, cu multe secole înainte de Hristos, obiceiul de a se face cadou ouă colorate la marile sărbători sezoniere, în special la Anul Nou; la sărbătorile de primăvară, vechii perși își dăruiau ouă de diferite culori; tinerii romani își trimiteau ouă vopsite în roșu, împreună cu alte cadouri, la sărbătoarea zeului Ianus etc. Dovezile arheologice ne arată că ouăle, fie din ceramică, fie de la păsări, erau utilizate în riturile funerare, aceste fiind descoperite în morminte din țări ca Suedia, Rusia, Italia, Egipt, Germania, Ungaria, China.

Pe teritoriul României, ouăle apar ca ofrande în mai multe necropole: la așezarea de la Mihălășeni-Botoșani (sec. IV e.n.), unde s-au găsit coji de ouă provenite de la găini în paisprezece morminte. “La Izvoare-Neamț s-au găsit două ouă de găscă. Tot din sec. IV e.n., datează un ou de găină pus ca jertfă într-un pahar de sticlă la picioarele defunctului din mormântul 23 al necropolei de la Lețcani-lași.” (Ion H. Ciobotaru, Ouăle de Paști la români, p.52)

Prima mențiune scrisă (la mijlocul secolului al XVII-lea) care face referire la obiceiul românilor de a înroși ouăle de Paști îi aparține turcului Evlia Celebi care, aflat la Oradea până la 1661, spune că: “În locul acesta, la începutul anului, cu 40 de zile mai înainte de sărbătoarea de ouă roșii a ghiaurilor, se face un bazar anual...” (Călători străini despre Țările Române, 1976, pp. 664). La începutul anilor 1700, italianul Antonio Maria Del Chiaro, secretarul particular al domnitorului Constantin Brâncoveanu, descrie obiceiul astfel: “Jupânesele, la care merg să le facă urări de Paști cei ce sunt primiți la ele în casă, obișnuiesc să dea o basma și două ouă, ciudat încondeiate cu flori de aur. Și acest lucru se obișnuiește reciproc între rude și prieteni.” (Călători străini despre Țările Române, 1983, pp. 381-382)

Un obicei care datează de când lumea și pământul, ouăle încondeiate încă spun o poveste despre lumea în care trăim, despre natură, despre sufletul și credința noastră.

“Însă diavolul tot una întrebă de se mai scriu ouă pe pământ și de mai sunt colinde prin sat. Când ouă nu se vor mai scrie și colinde nu vor mai fi, atunci și el va ieși.”

(E. Niculiță- Voronca, p.308)

CINE încondeiază

Mai multe informații:

În mare parte, ouăle închistrite sunt apanajul femeilor. Însă, sunt locuri din Transilvania unde tradiția împistritului a fost preluată și practicăată și de bărbați, cum este satul Budureasa, din județul Bihor.

Doamna Anna Gödri (Săcele, Brașov) ne-a mărturisit că și dânsa a învățat meșteșugul de la tatăl său: „...acest meșteșug eu l-am practicat din copilărie cu tata. Aveam vreo 10 ani și tata m-a îndemnat... Cu apă tare le făceam atunci, vopseam oul roșu și cu o peniță înmuiată în apa tare făceam modelul”.

Anna Gödri

Paula Petruțiu (Dumbrăvița de Codru, Bihor): “cu împistritul am fost cam autodidactă, am căutat tot felul de informații, am căutat imagini vechi.”

Paula Petruțiu

Majoritatea practicanților de astăzi au învățat meșteșugul de la cineva din familie

“...și mătușa împistrea și apoi eu am tot stat lângă ea să văd că cum face și am prins dragoste să fac.”
(Maria Bene, Cămărzana, Satu Mare)

Maria Bene

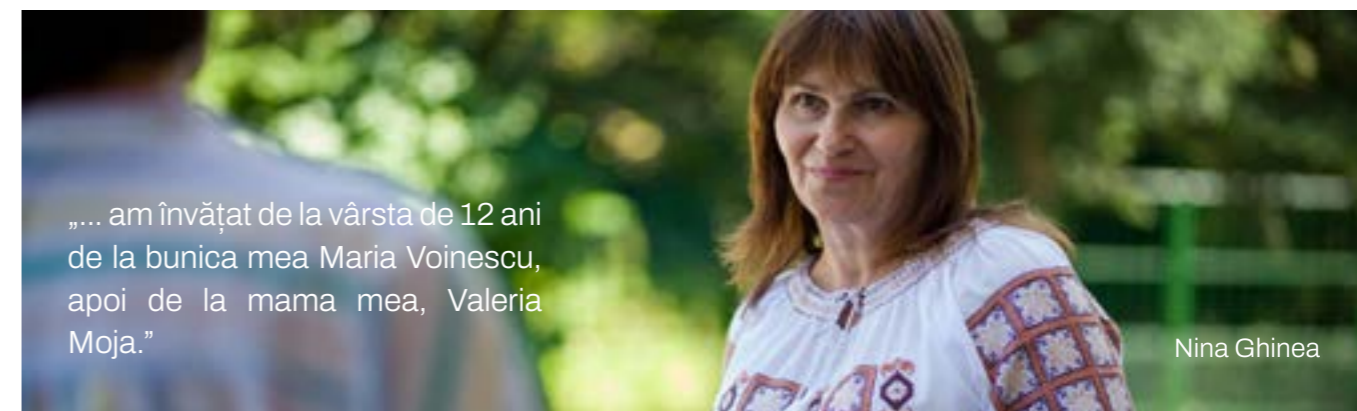
“...cred că de pe la 4 ani mâzgăleam cu soră-mea. La noi venea o femeie bătrână, o chema Reta și era o femeie mai aspră și închistream la gura sobei pentru că ceara trebuia să fie caldă.” (Cornelia Opaț, Șercaia, Brașov)

Iuliana Munteanu, Opaț, Cornelia, Sorina Boamfă, Anca Elena Sas

“...o știut și mama și bunica, iar eu m-am uitat la ele că cum fac. Apoi am zis către taică-miu să îmi facă și mie câscă și m-am apucat și eu și am împistrit; dacă mi-o ieșit am făcut mai multe...” (Maria Dancea, Cămărzana, Satu Mare)

“...am împistrit mai de mică, am avut o soră de-a lui tati care o știut să facă și eu de la ea am învățat. De la ea m-am învățat, mi-a arătat că cum se face, cum să se-mpingă oul și apoi am făcut.” (Eudochia Paul, Cămărzana, Satu Mare)

„... am învățat de la vârsta de 12 ani de la bunica mea Maria Voinescu, apoi de la mama mea, Valeria Moja.”

Nina Ghinea

„... noi am învățat așa, din joacă, unul de la altul. Eu am făcut că am zis că mă joc și, din joacă, chiar mi-o ieșit. Se făcea câte un condei pentru copii, să se joace.” (Ioan Nistor, Budureasa, Bihor)

Ioan Nistor

„...când am fost prunc și la Paște era vremea bună, ca să împistrească muierile mereau afară... se strâneau vecinile afară, făceau foc și împistreau afară.”(Nana Piștoaie, Păiușeni, Arad)

Florița Păiușan

Maria Mașnița, Maria Mașnița, Hafia Mașnița

Cornelia Dorina Hanza

Maria Bodnar

Carmen Cojanu

Ileana Cociș

Roxana Preda

Maria Preda

Miruna Preda

Ritual și sărbătoare

În perioada pascală, când pășești pragul caselor din satele transilvănene, adesea primul lucru care te întâmpină este mirosul ușor dulceag de ceară topită, amestecat cu aburii de vopsele și cu pâinea scoasă din cuptor. Strânse în jurul mesei sau pe lavița de lângă cuptor, femeile casei, de la cele mai bătrâne la fetițele rumene în obraji, se pregătesc în liniște de ritualul împistririi. Bunica își potrivește „chișița”, mama suflă o coajă subțire de ou golit cu grijă, iar fetița așteaptă să-i vină rândul. Așa începe povestea ouălor încondeiate: o lucrare migăloasă, scrisă în prag de Paști, cu semne vechi ce sunt “povestite” cu ceară pe coaja fragilă.

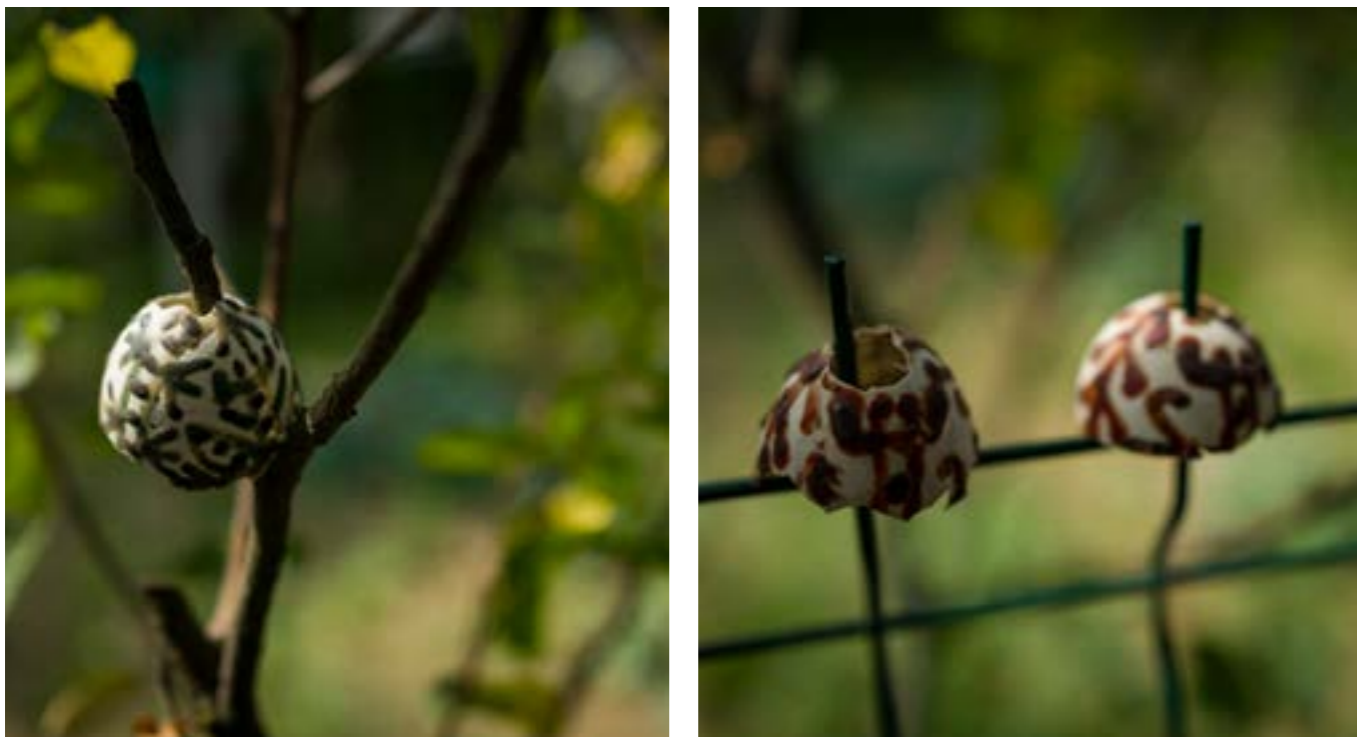

Ouăle de Paști, cele frumos decorate în condei, au diferite denumiri în funcție de zonă: împistrite în zona Maramureșului, a Țării Oașului, a Țării Beiușului, muncite în zona Bran, închistrite la Șercaia și la Veneția de Sus, încondeiate la Dumbrăvița și la Măgura Branului.

La români, ouăle înroșite și cele încondeiate sunt un element important în sărbătoarea pascală a Învierii Domnului. Ritualul de înroșire are și el ceasul lui. În multe case, ouăle se vopsesc în Săptămâna Mare (mai ales în Joia Mare) după o rânduială consemnată de etnografi: întâi roșul „de temelie”, apoi celelalte culori, iar acolo unde se „scrie” cu ceară, ordinea băilor urmează logica rezistului. Literatura de specialitate, de la cercetarea clasică a lui Artur Gorovei („Ouăle de Paști. Studiu de folclor”) până la sintezele lui Ion Ghinoiu despre ciclul pascal, înregistrează aceste practici, notând și credința că oul roșu „nu se strică” dacă e făcut la vremea convenită. În alte locuri, ouăle se înroșesc și împistresc în Vinerea Mare, cel mai adesea pentru că în această zi nu se coace, iar femeile au mai mult timp să se ocupe de acestea. Pentru femeile cunoscute în satele lor ca fiind pricepute la împistrit ouă, activitatea începe chiar și cu două săptămâni înaintea Paștelui. O femeie poate împistri și câte 200 de ouă pe care le face pentru familia sa, dar și pentru alte femei din sat care nu știu meșteșugul sau nu mai au răbdare. În satele transilvănene oul nu este doar podoabă, ci semn de legătură între oameni, timp și rost. În Țara Oașului se fac ouă și pentru a fi trimise în străinătate, la familiile care sărbătoresc Paștele la bisericile din diaspora, unde pregătesc coșul cu bunătați și vor să aibă și câteva ouă frumos împistrite. Coșul conține șuncă (slănină), cârnați, miel, prăjituri și se duce la biserică în duminica Paștelui pentru binecuvântare.

În trecut, ouăle împistrite nu se ciocneau, ci se tăiau cu cuțitul în două, se scotea miezul și se mânca, iar coaja lor se punea în grădină, în pomi, ca să fie roditori. Inclusiv la Sângiorgi (Sf. Gheorghe) se puneau coaja de ou în pomi. Nimic din ce era sfințit nu se arunca, era pasat și pus în mâncarea animalelor.

...la Budureasa, găoacele de ouă din care ieșeau puii erau înfipte pe un băț care era dus în grădină, între straturi, ca să nu vină guzu (cârțița). Și la Păiușeni (județul Arad) ouăle se tăiau în două și se păstrau pe perete, în casă.

...la Botiza, în Maramureș, cojile ouălor binecuvântate erau puse în straturile de ceapă ca nu mai taie coropișnița (un remediu la acțiunile dăunătoare ale insectelor).

...la Dumbrăvița de Codru cojile de ouă se puneau la plante în grădină ca să nu le mânânce ciuma, iar uneori oamenii puneau oul împistrit într-un cui, pe perete.

Tradiția spune că cei care ciocnesc ouă în ziua de Paști se vor revedea în lumea de apoi. În Transilvania exista obiceiul ca tatăl familiei să ia un ou slujit, să-l taie în tot atâtea bucăți câți membri ai familiei erau și apoi să dea fiecăruia câte o bucățică din el. Se credea că, dacă vreodată cineva din familie se pierdea sau nu mai găsea calea, doar dacă se gândea cu cine a împărțit oul de Paști, i se vor deschide ochii și va găsi drumul.

Obiceiul este ca ouăle frumos încondeiate să se dăruiască rudelor, nașilor, vecinilor și, mai ales, copiilor.

La Șercaia (județul Brașov), de Paști exista obiceiul ca băieții să meargă la stropit cu parfum la fete și fiecare flăcău primea de la ele câte un ou încondeiat. Și aici ouăle se păstrau peste an în casă, în acest fel casa fiind protejată de rele, de farmece, ouăle sfințite acționând ca o strajă a casei, inclusiv pentru oamenii care o locuiau.

În zona Branului, ouăle se ofereau băieților la balurile ce erau organizate la căminul cultural a doua zi de Paști.

La Poienile de sub Munte (Maramureșul istoric) femeile din comunitatea ucraineană făceau și ele “pysanky”, cuvânt care vine din verbul “pysaty” (a scrie, limba ucraineană). Ouăle erau scrise de joi până sâmbătă, iar pentru sfințirea bucatelor se mergea abia luni la biserică. Tot atunci se împărțeau la rude și vecini ouă și colăcei de pomană pentru bunici și străbunici.

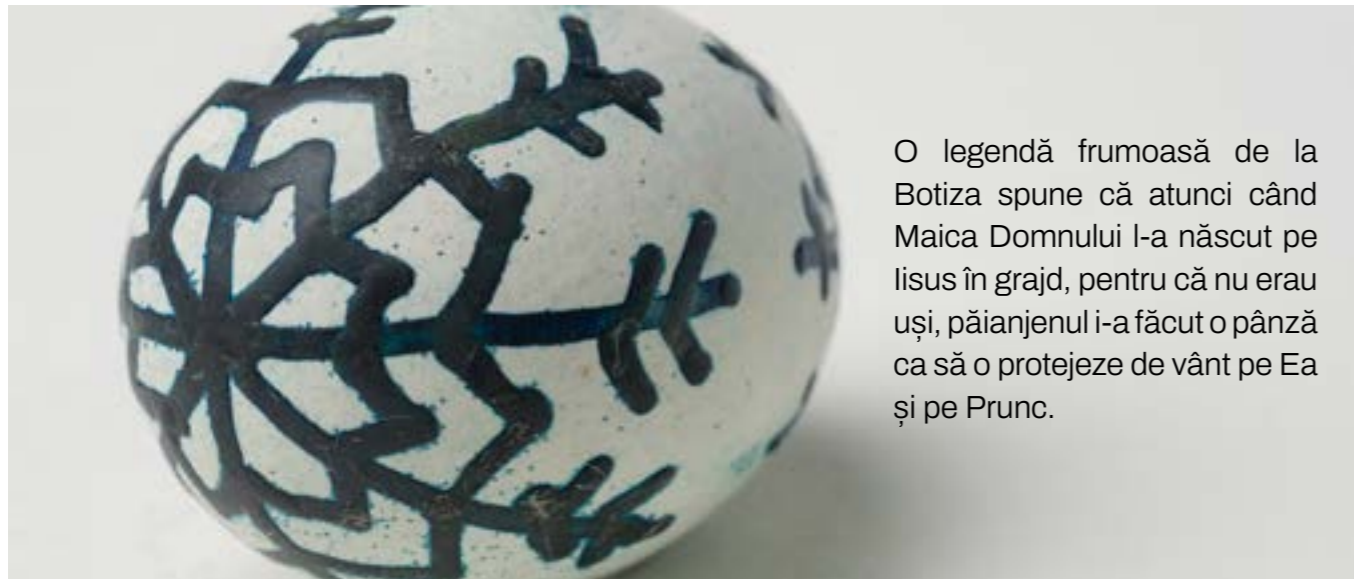

În comunitatea ceangăilor din Săcele ouăle se încondeiau în Vinerea Mare pentru că se credea că nu se vor strica dacă sunt vopsite atunci. Ouăle se dăruiau în primul rând preotului și învățătorului din sat, apoi rudelor. În a doua zi de Paști, fetele așteptau băieții să vină cu stropitul și ele le dăruiau ouă încondeiate. Anna Gödri: “...în funcție de modelul pe care îl primea, băiatul știa dacă întâlnirile cu fata vor continua sau nu. Dacă primea un ou decorat cu modelul frunză de stejar, fata îl aprecia ca fiind un băiat muncitor și puternic. Dacă primea un ou decorat cu melc, însemna că nu există o apreciere prea mare pentru el.”

Motive și simboluri

În Transilvania, oul încondeiat este mai mult decât un obiect pascal: este o mărturie vie a felului în care comunitățile rurale au știut să îmbine arta, credința și rânduiala timpului. Transmis din generație în generație, acest meșteșug păstrează până astăzi limbajul simbolic al satului tradițional și continuă să fie practicat în gospodării, muzee și ateliere școlare. Studiile etnografice și colecțiile muzeale confirmă varietatea regională a ornamenticii și a tehnicilor, de la forme simple, geometrice, până la compoziții picturale complexe, fiecare zonă imprimându-și amprenta asupra cojii fragile.

Există numeroase motive cu care se încondeiază ouăle. Ornamentația se face pe toată suprafața oului, iar acesta se alege cu grijă în funcție de modelul dorit. Un ou de dimensiuni mici nu este potrivit pentru un model foarte bogat și complicat, iar pe un ou mare nu se face un model simplu. În funcție de model, suprafața oului este împărțită în câmpuri ornamentale (2, 4, 8 sau deloc).

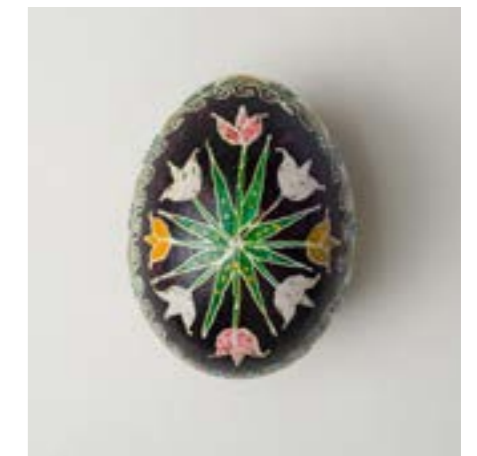
O legendă frumoasă de la Botiza spune că atunci când Maica Domnului l-a născut pe Iisus în grajd, pentru că nu erau uși, păianjenul i-a făcut o pânză ca să o protejeze de vânt pe Ea și pe Prunc.

Câteva motive sunt predominante și există în toate locurile cercetate: soarele, steaua, crucea. Însă în fiecare comunitate există un motiv cu valoare de simbol:

Botiza – pânza de păianjen

Cămărzana – scărița

Drăgoteni – frâul

Șercaia – narcisa

Dumbrăvița – soarele

Bran - steaua în șase colțuri

Motivele

pot fi împărțite în șase categorii:

- fitomorfe** (flori și frunze)
- cosmomorfe** (sori și stele)
- skeomorfe** (unelte)
- zoomorfe** (animale)
- antropomorfe** (oameni)
- religioase**

Mai multe informații:

Motive întâlnite în satele cercetate:

Bran

cruce, stea în patru sau șase colțuri, frunză de stejar, floarea Paștelui, cuc pe creangă, cuc pe floare, hora, nuntă la Bran

Botiza

cruce, brăduț, pânză de păianjen

Budureasa

frâu, măsuță, scară

Cămărzana

scăriță, cocoș, greblă, flori, creangă de brad, laba găștei

Drăgoteni

calea rătăcită, cârlig fără capăt, stea, cruce, frâul, grebla, gheare, frunze, strugure, prescură, cârlig cu două spice, brad

Dumbrăvița

soare, coarnele berbecului, stea, frunze de stejar cu sori și stele

Dumbrăvița de Codru

prescură, ferigă, cruce, frunză de stejar, greblă, furcă

Păiușeni

garofită, trandafir, căpșună, strugure, măr

Poienile de sub Munte

greblă, coș, trandafir, flori

Veneția de Sus

calea rătăcită, cuib cu flori, floarea Paștelui, ghiocel, frunză de stejar

Săcele

flori, frunze, soare, greblă, furcă, calea rătăcită, fustă, lălea

Șercaia

narcisă, coprina în voltă, ghiocel, lăcrămioară, trifoi, lălea, greblă, fierul plugului, spic de grâu, frunză de stejar, bujor, prescuriță, coarnele berbecului, masa Raiului, calea rătăcită, mac

Semnificații

La Cămărzana întâlnim un simbol ascensional clasic: scăriței care împarte oul în două i se adaugă fuștei (trepte) ca să poată urca omul tot mai sus. Macul desenat pe ou reprezintă sacrificiul făcut de mamă pentru copilul ei. Calea rătăcită este “o dâră încâlcită în tot felul, în chip meșteșugit, dar nu-i mai poți da de capăt, oricât te-ai căzni.” (Simion Hârnea, *Datinile și obiceiurile noastre de la Sărbătorile Paștelor*)

La Drăgoteni: “...steaua reprezintă Nașterea lui Iisus, calea rătăcită ne arată că oamenii cad și se ridică mereu, grebla ne duce cu gândul la sănătate, bradul reprezintă statornicia, strugurele ne îndeamnă la împărtășanie, iar cârligul cu două spice este un motiv foarte întâlnit inclusiv pe veșmintele tradiționale din zonă.” (Dorina Hanza)

La Șercaia: "...majoritatea ouălor sunt făcute cu brâu. Cum e gătită o femeie care e încinsă, așa și oul, care este un mic pământ, e încins cu brâu. Avem soarele și pământul care, cu ajutorul soarelui și cu ajutorul uneltelor agricole, e rodnic. Fiecare ou are o poveste." "...narcisa este tot timpul legată de stejar, pentru că la noi au fost hectare întregi de pădure de stejar." (Cornelia Opați)

În Țara Bârsei (zona Bran, zona Celor șapte sate) meșteșugul se remarcă prin diversitatea de modele și nuanțe fine, cu o compoziție ornamentală elaborată. Simbolurile cosmice și motivul cucului, împletite cu semne creștine, redau într-o manieră transilvăneană legătura om – natură – cer.

Rigurozitatea cu care oamenii păstrează aceste motive și simboluri se îmbină armonios cu creativitatea lor. În timp ce unii meșteri închistresc ouăle exact așa cum le-au pomenit, ori fac extrem de puține schimbări la ele, alții adaugă sau chiar inventează modele și motive care respectă specificul locului și pe care le integrează echilibrat în cele deja consacrate.

"...încercăm să respectăm modelele tradiționale, dar mai inventăm, câteodată ne vine așa o inspirație, dar în general respectăm modelele. Și eu creat un model pe care l-am numit pafta, inspirat din bijuteriile purtate la gât și la costumele populare din zonă." (Anna Gödri)

Tehnici, culori, instrumente

Pregătirea ouălor

Cu câteva săptămâni înaintea Paștelui, femeile din gospodărie trebuiau să-și socotească atent numărul de ouă necesare la toate bucatele pentru masa de Paște, inclusiv pentru ouăle închistrite. Un aliment atât de necesar și nelipsit de la această sărbătoare, ouăle erau destinate pentru colaci, cozonaci, pască, prăjituri, lichiuri, diverse aluaturi, ouă roșii. Pentru că se foloseau multe ouă, acestea erau adunate și alese cu ceva timp înainte. Cele mai albe ouă erau rezervate pentru împistrit și înroșit, ca să existe un contrast cât mai mare între culoarea naturală a oului și vopsea. Dacă nu erau suficiente ouă albe, ele se puneau într-un amestec de apă și oțet pentru câteva ore și în acest fel primul strat al cojii de ou se desprindea și se făcea mai alb.

Ouăle care se folosesc la încondeiat sunt de găină, de rață și de gâscă. Ele se spală bine, se fierb și se păstrează pe sobă ca să fie calde, fiindcă instrumentul alunecă mai ușor pe ou dacă este cald. În cele mai multe zone ouăle se împistresc pline, iar oamenii le fac ca să fie dăruite și mâncate de Paști. În Tara Oașului, dacă cineva dorește să păstreze ouăle peste an, acestea sunt găurite și li se scoate cu grijă conținutul fiert.

Obiceiul de a goli ouăle și a le închistri în acest fel a apărut doar după ce ele au început să fie comercializate și apreciate de oameni ca obiecte de decor.

Instrument

Instrumentul cu care se închistresc ouăle are denumiri diferite. La Botiza, Săcele, Șercaia, Veneția de Sus, Dumbrăvița oamenii îi spun “condei” și “Íróka” (limba maghiară), la Drăgoteni și Dumbrăvița de Codru “bizarcă”, la Cămărzana “câscă”, iar la Păiușeni “chișiță”. Instrumentul poate fi confecționat din:

“...plev, tablă, ceva tablă subțire și se făcea pe un ac de cusut, se răsucea pe ac tabla aceea ca să poată să fie rotundă.” (Cămărzana)

“...din bucăți de lemn și un cilindru care se pune în interior, făcut dintr-o bucățică de metal, tăiat, rulat pe ac.” (Botiza)

“...2-3 fire de păr de mistreț sau coadă de cal îndoite și fixate pe un băț de lemn.” (Veneția de Sus)

Oamenii au folosit inclusiv pene de curcă sau paie pentru a încondeia ouăle.

În trecut, ceara naturală de albine era materia primă cu care se scriau modelele pe coajă. “...aceasta era destul de prețioasă, pentru că oamenii nu prea aveau stupi de albine, erau foarte puțini oameni care știau cum să le crească și cum să lucreze cu ele. De aceea, luau ceara cu cuțitul de pe ou ca să o folosească în anul următor.” (Dumbrăvița de Codru)

Tehnică

La Șercaia, femeile închistresc folosind băi succesive de culoare. Aceasta este cea mai răspândită tehnică din Transilvania, numită "**metoda rezistului cu ceară**". Această schemă clasică este atestată atât în descrierile etnografice, cât și în colecțiile muzeelor transilvănene.

Pregătirea:

ouăle sunt goale sau fierte (în funcție de destinație), curate. Se pregătește instrumentarul (chișiță/ condei, ceară, vopsele).

Delimitarea compartimentelor:

Se trasează inițial linii cu ceară pentru a împărți suprafața oului în 2, 4, 6, 8 ori mai multe secțiuni ornamentale.

Prima baie de culoare:

De obicei, **galben** – oul este introdus în vopsea galbenă și apoi scos la uscat.

Scrierea altor motive:

Se aplică motive „scrise” cu ceară pe suprafețele colorate.

Baie secundară:

Urmează **roșul**, frecvent folosit ca fundal simbolic al Paștelui.

Accente finale:

Se adaugă detalii în **negru** sau o altă culoare închisă, pentru contrast și contur.

Curățarea cerii:

După uscarea finală, oul este încălzit ușor, ceara se îndepărtează, dezvăluindu-se modelul colorat. Oul poate fi șters și lustruit cu grăsime animală sau vegetală pentru strălucire (slănină, ulei).

La Cămărzana tehnica este diferită. Ouăle se vopsesc cu vopsele textile extrem de rezistente (uneori diluate cu țuică), în culori puternice: roz, rozosin, mov, verde. După ce se usucă vopseaua, se împistresc cu modelul dorit. La final, culoarea este ștersă cu o cârpă umezită în apă și oțet, iar ceara de albine rămâne pe ou.

La Botiza am întâlnit ambele tehnici, cu diferența că ștergerea oului de vopsea se făcea cu un amestec făcut din tărâțe amestecate cu zeamă de varză.

La Drăgoteni, Budureasa, Săcele, Dumbrăvița de Codru, ouăle se vopsesc și se încondeiază doar cu roșu.

La Păiușeni, Nana Piștoaie (Florița Păiușan) are o tehnică aparte de a colora ouăle. După ce sunt fierte, acestea se închistresc cu ceară și se colorează în culori textile folosind un condei făcut din pene de pasăre. După colorare, se acoperă cu ceară ce se dorește să rămână în culoarea respectivă și se repetă procedura cu următoarea culoare. Pentru colorare completă ouăle sunt trecute prin "chimic" (culoare indigo obținută din mina creionului chimic, amestecată cu oțet). La final, după ce ceara este încălzită (la lumânare, la lampa cu petrol sau în jar scos din sobă), se șterge de pe ou cu o cârpă.

La final, ouăle se ung cu slănină ca să prindă un luciu frumos.

Culoare

Primele culori folosite la vopsirea ouălor au fost cele vegetale, foi de ceapă galbenă sau roșie, coajă de sfeclă roșie, măceșe, frunze de nuc, coajă de arin sau chiar iască. Însă apariția coloranților sintetici și faptul că erau folosiți în fabrici sau chiar în gospodărie la vopsirea lânii, i-a determinat pe oameni să încerce aceste culori și pe ouă. Și a funcționat. Ouăle erau vopsite mai viu și mai divers și culoarea a devenit rezistentă pentru mai mult timp. Galus-ul este o vopsea textilă extrem de cunoscută și utilizată în vopsirea lânii, a bumbacului și a altor tipuri de țesături; acesta a devenit un colorant popular folosit și pentru ouă.

Concluzii

Ouăle încondeiate din Transilvania sunt elemente unice în patrimoniul cultural imaterial al României.

Fiecare regiune studiată (Satu Mare, Maramureș, Bihor, Arad, Brașov) a adăugat o notă specifică: de la simplitatea geometrică la bogăția picturală, de la ordinea frizelor la dialogul ornamental intercultural. Colecțiile muzeale, precum cele ale Muzeului Țării Crișurilor și Muzeului Județean Satu Mare, Muzeului de Etnografie Brașov documentează acest patrimoniu, iar cercetările etnografice îl interpretează în context istoric și simbolic. Practicat în continuare la sate și readus în atenția publicului prin expoziții și ateliere, meșteșugul încondeierii ouălor rămâne o punte între tradiție și prezent, între memoria comunităților rurale și identitatea culturală a întregii Transilvanii. Astăzi, încondeierea rămâne vie nu doar în intimitatea satelor, ci și în spațiile publice ale comunităților: ateliere, șezători, expoziții ale muzeelor.

După cei peste 3000 de kilometri parcurși pentru cercetarea meșteșugului de încondeiere a ouălor în Transilvania, cu siguranță că nu am ajuns la toți cei care încă păstrează și continuă această tradiție. Cercetarea noastră nu a fost un demers exhaustiv, însă ne-am dorit să ajungem în locuri importante, considerate puncte centrale pentru acest meșteșug.

Viitorul acestui obicei este strâns legat de dorința tinerilor de a învăța tehnica și a practica acest meșteșug în timpul ritual.

Deși meșterii participă în perioada Paștelui la diverse ateliere în școli pentru a le arăta elevilor cum se fac ouăle încondeiate, de multe ori totul rămâne la stadiul de curiozitate și demonstrație pentru că entuziasmul inițial este impresionant, dar activitatea nu este continuată și în familie. Totuși, există și zone unde copiii se întrec în măiestrie la concursuri dedicate ouălor împistrite. Sau situații în care adulții devin curioși la o vârstă mai înaintată și învață acest meșteșug.

Din păcate, în zone extinse acest meșteșug riscă să dispară pentru că tinerii nu își mai doresc să îl învețe.

Mesaje de mulțumire

Suntem recunoscători tuturor celor care ne-au primit în casele lor și ne-au împărtășit cunoașterea și meșteșugul lor cu atâta bunăvoință și disponibilitate.

Mulțumim celor care ne-au ajutat să cunoaștem și să documentăm activitatea meșterilor activi din Transilvania, celor care ne-au sprijinit pe parcursul desfășurării proiectului și care au contribuit la succesul acestuia: Ramona Ganea, Mara Oprișiu, Teofil Ivanciuc, Mihaela Grigorean, Monica Boța-Moisin, Rodica Colta, Alexandru Zărăndean, Dana Streza.

Echipa de proiect:

Consultant etnograf: Irina Apan

Fotografie: Mihai Barbu

Identitate vizuală proiect: grindesign.ro

Coordonator proiect: Florina Anca

Încheiem demersul nostru în mod optimist și credem că fiecare spațiu își va găsi omul său divin, care va apărea la momentul cel mai potrivit, va reînvia și va duce mai departe acest meșteșug străvechi, spre a fi oferit în dar și generațiilor care urmează.

Broșura a fost realizată de Fundația Kronospan în cadrul proiectului “De la coajă la poveste. Arta și simbolismul ouălor încondeiate din Transilvania.”

CONTENTS

Statement	55
The cosmogonic egg – from mythology to ancient sources	57
WHO paints the eggs?	60
RITUALS AND CELEBRATION	64
MOTIFS AND SYMBOLS	68
Meanings	72
TECHNIQUES, COLORS, TOOLS	75
Preparing the eggs	75
Tool	76
Technique	78
Color	82
CONCLUSIONS	84

Statement

In the charming Transylvania, under the Carpathian arch where the hills roll gently and the forests lock in centuries-old whispers, people are keeping traditions alive. In villages scattered along the foot of the mountains and into the foothills, local women still practice the craft of egg painting, one of the most mysterious and delicate of the traditional arts. During Lent, the smell of fresh oven-bread mingles with that of the warm wax the women carefully apply to the fragile eggshell, marking signs and symbols that tell stories older than themselves. The cross, the lost path, the ear of wheat, the rake, the rhombus of life, the fir leaf, the spring flowers, all mingle in a language of faith and hope meant to bring wealth, health, and joy.

In Transylvania, and across Romania, the custom of egg painting is not just a craft – it’s a celebration of the community. With the shell “written” with symbols inherited and learned from elders and matriarchs, each egg becomes a silent story, a small universe rendered in vivid colors of red, yellow, black, green, purple or blue, carrying the memory of those who have passed away and the faith of those yet to come.

The purpose of the ethnographic documentation project “From shell to story. The art and symbolism of painted eggs in Transylvania.” was to make this craft, its beauty, rich meanings, spiritual significance, variety of techniques, and geographical reach known to the public. Most people know little about Transylvanian painted eggs. We have often encountered surprise or even denial regarding the fact that there are communities in Transylvania where people paint Easter eggs. Unlike Bucovina, an area known for this art and an important center for this craft, the communities in Transylvania that keep this Easter custom going are only those that still live by rituals.

The rural Transylvanian environment is the living framework of these traditions: dusty roads, blossoming trees, and wooden churches with their pointed towers watch silently over simple but meaningful gestures. Here, in the quiet of the village, the art of egg painting becomes a shared language, a bridge between generations, proof that spiritual cultural heritage is not just a relic of the past, and is a way of living the present in a way that is open to the future.

Although the medium is ephemeral and fragile (chicken, duck, goose, and even ostrich eggs), the craft has survived down the years. The women and children in the household work on the eggs during Holy Week. In many villages, the memory of this custom has disappeared, and people no longer remember that their grandparents or the old women of the village used to make such eggs for Easter, although there is evidence of this in museums and academic research.

These are the reasons why we are seeking to bring to the public's attention a craft that is on the verge of disappearing in certain areas.

The cosmogonic egg from mythology to historical sources

“The sun is from an egg,” says an old saying from Bucovina, documented by Elena Niculiță-Voronca. “There was a man and he had an egg. He locked the egg in a box. Another man, who knew about the egg, waited for the man to leave home and then went and released it, and from that egg the sun appeared in the sky.” (Traditions and Beliefs of the Romanian People, vol. 1, p. 306)

The association of the egg yolk with the sun, and therefore the source of life, is found in many cultures. A universally mythological symbol, the cosmogonic egg is a recurrent motif in the myths of the world.

According to Persian mythology, Ahura Mazda created the world as an egg in which the white was the sky and the yolk was the earth. In the Mahabharata (Book I, Adiparva, Victor Kernbach, Essential Myths, pp. 56-57), the world first manifests itself as an impenetrable fog, in which appears, “as the first cause of creation, a giant egg, the eternal seed of all beings, called Mahadivya,” inside which dwells “the true light... the eternal brahma, sublime and unimaginable, ubiquitous, the hidden and imperceptible cause of the real and the unreal.”

Reliable historical and archaeological sources attest, many centuries before Christ, to the custom of giving colored eggs as gifts on major seasonal holidays, especially on New Year’s Day. During the spring celebrations, the ancient Persians gave each other eggs of different colors. Young Romans sent each other red painted eggs, along with other gifts, on the god Janus’ holiday, etc. Archaeological evidence shows us that eggs, whether ceramic or from birds, were used in funeral rites, as they have been found in graves in Sweden, Russia, Italy, Egypt, Germany, Hungary, and China.

In Romania, eggs appear as offerings in several necropolises, e.g. at the settlement of Mihălășeni-Botoșani (4th century AD), where chicken eggshells were found in fourteen graves. “Two goose eggs were found at Izvoare-Neamț. Also dating from the 4th century AD is a chicken egg placed as an offering in a glass at the feet of the deceased in tomb 23 of the Lețcani-Iași necropolis.” (Ion H. Ciubotaru, Easter Eggs among Romanians, p. 52)

The first written reference (in the mid-17th century) to the Romanian custom of painting Easter eggs belongs to a Turk, Evlia Celebi who, speak of Oradea where he was until 1661, says that: “In this place, at the beginning of the year, 40 days before the red egg festival of the giaours, an annual bazaar is held...” (Foreign Travelers’ Tales from the Romanian Lands, 1976, pp. 664)

In the early 1700s, the Italian Antonio Maria Del Chiaro, private secretary of Prince Constantin Brâncoveanu, described the custom as follows: “The ladies, to whom those who are welcomed into their homes go to offer Easter greetings, usually give a kerchief and two eggs, strangely decorated with golden flowers. This is also customary among relatives and friends.” (Foreign Travelers’ Tales from the Romanian Lands, 1983, pp. 381-382)

A custom that dates back to the dawn of time, painted eggs still tell a story about the world we live in, about nature, about our soul and our faith.

“*But the devil keeps asking if eggs are still painted on Earth and if there are still carols in the village. When eggs are no longer painted and carols are no longer sung, then he too will come out.*”

(E. Niculiță- Voronca, p.308)

WHO paints the eggs?

More information:

Egg painting is mostly done by women. However, there are places in Transylvania where the tradition of egg painting has been taken up and practiced by men as well, such as the village of Budureasa in the County of Bihor.

Mrs. Anna Gödri (Săcele, Braşov) told us that she also learned the craft from her father: "...I have practiced this craft with my father since childhood. I was about 10 years old when my father encouraged me to take it up... We used nitric acid back then. We painted the egg red and used a pen dipped in nitric acid to draw on the pattern."

Paula Petruţiu (Dumbrăviţa de Codru, Bihor): "I was pretty much self-taught in egg painting, I looked for all kinds of information, I looked for old pictures."

Anna Gödri

Paula Petruţiu

"...my aunt used to paint eggs, and I would sit next to her to see how she did it, and I fell in love with it." (Maria Bene, Cămărzana, Satu Mare)

"...I think I was around four years old when I started painting with my sister. An old woman named Reta used to come to our house. She was a bit of an old battle-axe, and we would paint the eggs by the stove because the wax had to be warm." (Cornelia Opaîţ, Şercaia, Braşov)

"...my mother and grandmother knew how to do it, and I watched them to see how they did it. Then I asked my father to make me a pen too, and I started doing it myself. If it worked, I made more..." (Maria Dancea, Cămărzana, Satu Mare)

"...my mother and grandmother knew how to do it, and I watched them to see how they did it. Then I asked my father to make me a pen too, and I started doing it myself. If it worked, I made more..." (Maria Dancea, Cămărzana, Satu Mare)

"...I started painting eggs when I was little. There was a sister of my father's who knew how to do it and I learned from her. She taught me, she showed me how to do it, how to push the egg. And then I did it myself." (Eudochia Paul, Cămărzana, Satu Mare)

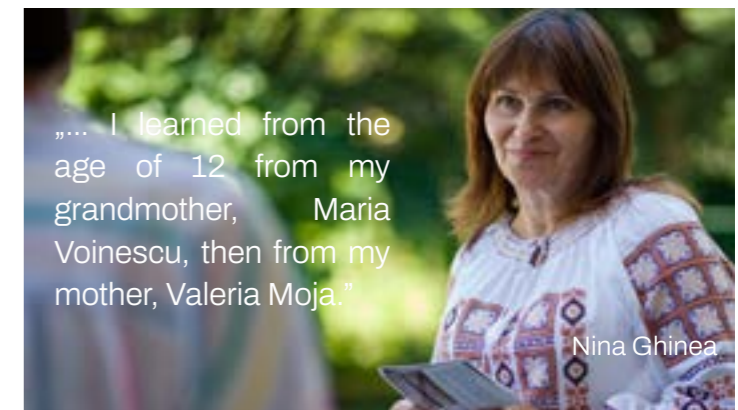
Most of the people practicing this craft nowadays learned it from someone in their family

Maria Bene

Iuliana Munteanu, Opaîţ, Cornelia, Sorina Boamfă, Anca Elena Sas

Nina Ghinea

“... we learned for fun, from each other. I pretended I was playing and, while playing, I actually succeeded. They used to make pens for children to play with.” (Ioan Nistor, Budureasa, Bihor)

Ioan Nistor

Florița Păiușan

Carmen Cojanu

Ileana Cociș

“... when I was a child and the weather was good at Easter, the women would go outside to paint eggs... the neighbors would gather outside, make a fire, and paint the eggs outside.” (Nana Piștoaie, Păiușeni, Arad)

Maria Bodnar

Cornelia Dorina Hanza

Maria Mașnița, Maria Mașnița, Hafia Mașnița

Roxana Preda

Maria Preda

Miruna Preda

Rituals and celebration

If you step into a house in a Transylvanian village around Easter time, the first thing that greets you is often the slightly sweet smell of melted wax, mixed with the fumes of paint along with the aroma of bread just taken out of the oven. Gathered around the table or on the bench next to the oven are the women of the house, from the wrinkly grannies down to young dimple-faced girls, quietly preparing for the ritual of egg painting. Grandmother adjusts her “chișița” (a traditional egg-painting tool), mother blows a thin shell from a carefully emptied egg, and the girl waits for her turn. And so, the story of painted eggs begins: meticulous work put into motion around the Easter holidays, with old symbols “told” through wax on the fragile shell.

The beautiful, pen-decorated Easter eggs have different names depending on the area: “împistrite” in Maramureș, Țara Oașului, and Țara Beiușului, “muncite” in Bran, “închistrite” in Șercaia and Veneția de Sus, and “încondeiate” in Dumbrăvița and Măgura Branului.

For Romanians, red eggs and these painted eggs are an important element in the Easter celebration of the Resurrection of Christ. Time is set aside for the ritual of dyeing eggs. In many homes, eggs are dyed during Holy Week (especially on Maundy Thursday) following a process that ethnographers have recorded for posterity: first the “base” red, then the other colors. Where wax is used for “writing,” the order of the dyes follows the logic of light to dark. Academic research in the field, from Artur Gorovei’s classic research (“Easter Eggs. A Study of Folklore”) to Ion Ghinoiu’s syntheses on the Easter cycle, records these practices, noting also the belief that the red egg “does not go bad” if it is made at the right time. In other places, eggs are reddened and painted on Good Friday, most often because there is no baking on this day, and women have more time to spare. For women known in their villages as skilled egg-painters, the activity begins as early as two weeks before Easter. A woman can paint up to 200 eggs for her family, but also for other women in the village who do not know the craft or do not have the patience to do it. In Transylvanian villages, eggs are not just decorations. They are a sign of connection between people, time, and purpose. In Țara Oașului, they also make eggs to be sent abroad to families celebrating Easter in churches in the diaspora. They prepare them baskets of food and like to have some beautifully painted eggs too. The baskets contain ham (bacon), sausages, lamb and cakes and are taken to church on Easter Sunday for a blessing.

In the past, people did not crack the painted eggs and instead cut them in half with a knife removed and ate the yolk and placed the shells in the trees in the garden to make them bear fruit. Eggshells were also placed in trees in Sângiorgi (Sf. Gheorghe). Nothing that had been blessed was ever thrown away; it was passed on and put into animal feed.

...in Budureasa, eggshells from which chicks had hatched were put on a stick in the garden and placed between the plant beds to keep the guzu (mole) away. And in Păiușeni (Arad County), eggs were cut in half and kept on the wall inside the house.

...in Botiza, Maramureș, the shells from blessed eggs were placed in onion beds to prevent the mole cricket from eating them.

...in Dumbrăvița de Codru, eggshells were placed among the plants in the garden to prevent them from being eaten by pests, while others would nail a painted egg to the wall.

Tradition dictates that people who crack eggs on Easter Day will meet again in the afterlife. In Transylvania, there was a custom for the father of the family to take a blessed egg, cut it into as many pieces as there were members of the family, and then give each one a piece. It was believed that if anyone in the family ever got lost or couldn't find their way, just thinking about who they shared the Easter egg with would open their eyes and help them find their way.

The custom is to give beautifully painted eggs to relatives, godparents, neighbors and especially children.

In Șercaia (Brașov County), there was a custom at Easter for boys to go and sprinkle perfume on girls, and each would receive a painted egg in return. Here, too, the eggs were kept in the house throughout the year, thus protecting the house from evil and spells, the blessed eggs acting as guardians of the house and the people who lived there.

In the Bran area, boys who went to the ball at the local hall on Easter Monday all received eggs.

In Poienile de sub Munte (historical Maramureș), the women of the Ukrainian community also made “pysanky,” a word that comes from the verb “pysaty” (to write, in Ukrainian). The eggs were written from Thursday to Saturday. People went to church on Monday for the blessing of the food when eggs and bagels were given to relatives and neighbors as alms for grandparents and great-grandparents.

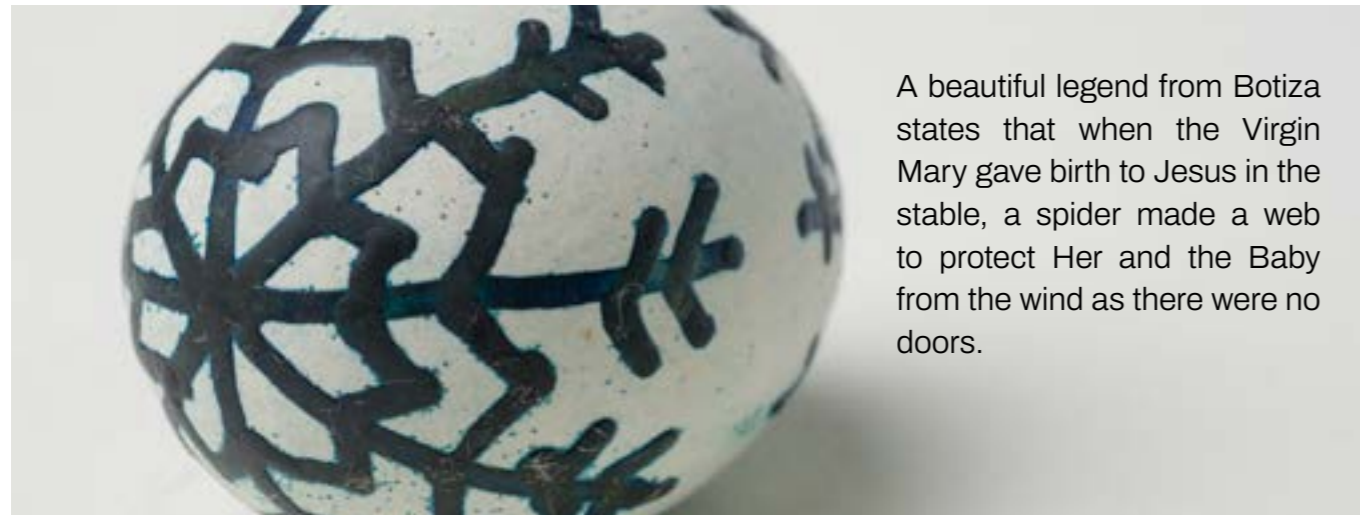

In the Csango community in Săcele, eggs were painted on Good Friday because it was believed that they would not go bad if painted then. People first gave eggs to the priest and the village teacher, then to relatives. On the second day of Easter, the girls waited for the boys to come with the holy water and gave them painted eggs. Anna Gödri writes: “...depending on the pattern he received, the boy knew whether or not his meetings with the girl would continue. If he received an egg decorated with an oak leaf pattern, the girl thought of him as a hard-working and strong boy. If he received an egg decorated with a snail, it meant that she did not appreciate him very much at all.”

Motifs and symbols

In Transylvania, the painted egg is more than just an Easter object: it is a living testimony to the way in which rural communities have managed to combine art, faith, and the order of time. Passed down from generation to generation, this craft preserves the symbolic language of the traditional village and continues to be practiced in households, museums, and school workshops. Ethnographic studies and museum collections confirm the regional variety of ornamentation and techniques, from simple geometric shapes to complex painting compositions, each area leaving its own mark on the fragile shell.

There are numerous motifs used to decorate eggs. The ornamentation covers the entire surface of the egg, which is carefully chosen according to the pattern the maker wants to achieve. A small egg will not be suitable for a very rich and complicated pattern, nor will a simple pattern be made on a large egg. Depending on the pattern, the surface of the egg will be divided into ornamental fields (2, 4, 8, or none at all).

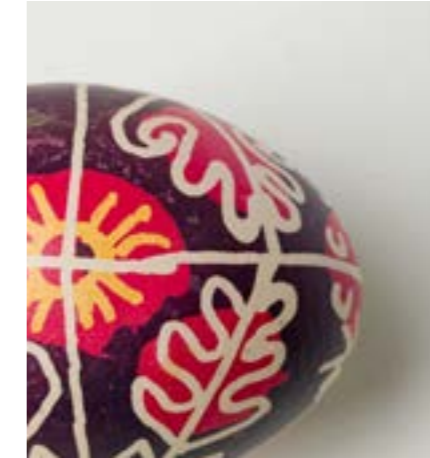

A beautiful legend from Botiza states that when the Virgin Mary gave birth to Jesus in the stable, a spider made a web to protect Her and the Baby from the wind as there were no doors.

There are several predominant motifs that appear in all the places we researched: the sun, the star and the cross. However, each community has a motif with symbolic value:

Botiza – the spider’s web

Dumbrăvița – the sun

Cămărzana – the ladder

Drăgoteni – the bridle

Șercaia – the daffodil

The motifs

can be divided into six categories:

phytomorphic (flowers and leaves)
cosmomorphic (suns and stars)
skeuomorphic (tools)
zoomorphic (animals)
anthropomorphic (people)
religious

Motifs found in the villages we studied:

Bran

cross, four- or six-pointed star, oak leaf, Easter flower, cuckoo on a branch, cuckoo on a flower, hora dance, wedding in Bran.

Botiza

cross, small fir tree, spider web.

Drăgoteni

lost path, a staff without the end, star, cross, bridle, rake, claws, leaves, grape, prosphora, staff with two ears of wheat, fir tree.

More information:

Budureasa

bridle, small table, ladder.

Cămărzana

ladder, rooster, rake, flowers, fir branch, goose foot.

Dumbrăvița

sun, ram's horns, star, oak leaves with suns and stars.

Dumbravița de Codru

prosphora, fern, cross, oak leaf, rake, pitchfork.

Păiușeni

carnation, rose, strawberry, grape, apple.

Poienile de sub Munte

rake, basket, rose, flowers.

Veneția de Sus

the lost path, nest with flowers, Easter flower, snowdrops, oak leaf.

Săcele

flowers, leaves, sun, rake, pitchfork, lost path, skirt, tulip.

Șercaia

daffodil, snowdrop, lily of the valley, clover, tulip, rake, plow iron, wheat ear, oak leaf, peony, small prosphora, ram's horns, table of Heaven, lost path, poppy.

Meanings

In Cămărzana, we encountered a classic symbol of ascension: the bars of the ladder that divide the egg in two are joined by rungs so that man can climb higher and higher. A poppy drawn on an egg represents the sacrifice made by the mother for her child. The lost path is “a trail tangled in all sorts of ways, it’s skillfully done but you can’t figure it out, no matter how hard you try.” (Simion Hârnea, Our Customs and Traditions at Easter)

In Drăgoteni: “...the star represents the birth of Christ, the lost path shows us that people fall and get back up again and again, the rake reminds us of health, the fir tree represents stability, the grape urges us to take Communion, and the staff with two ears of wheat is a very common motif, including on traditional clothing in the area.” (Dorina Hanza)

In Șercaia: “...most eggs are decorated with a band. Just as a woman has a cinched in waist that is accentuated when she dresses, the egg, which is like a mini (Mother) Earth, is given a belt. We have the earth which, with the help of the sun and agricultural tools, bears fruit. Each egg has a story.” and “...the daffodil has always been associated with the oak tree, because we used to have hectares of oak forest.” (Cornelia Opaț)

In Țara Bârsei (the Bran area and the Seven Villages area), the craft is notable for its diversity of patterns and subtle shades, with an elaborate ornamental composition. Cosmic symbols and cuckoo motifs, mingled with Christian symbols, reflect the Transylvanian connection between man, nature, and heaven.

The rigor with which people preserve these motifs and symbols blends harmoniously with their creativity. While some craftsmen decorate eggs exactly as they have always been decorated, or make very few changes to them, others add or even invent patterns and motifs that reflect the specificity of that place and integrate them in a balanced way into established designs.

“...we try to follow traditional patterns, but we also invent new ones, sometimes when inspiration strikes, though we mainly stick to the old patterns. I also created a pattern that I called pafta, inspired by the jewelry worn around the neck and on traditional costumes.” (Anna Gödri)

Techniques, colors and tools

Preparing the eggs

A few weeks before Easter, the women of the household have to carefully calculate the number of eggs needed for all the dishes at the Easter meal, including the eggs to be painted. An indispensable food for this holiday, eggs are traditionally used for baking bagels, cozonac, pască, cakes, lichiu, various doughs, and for the dyed red eggs. Because they need so many eggs, women would start collecting and selecting ahead of time. The whitest eggs are reserved for painting and reddening so that there is as much contrast as possible between the natural color of the egg and the dye. If there are not enough white eggs, browner eggs are placed in a mixture of water and vinegar for a few hours, which causes the first layer of the eggshell to peel off and become whiter.

The eggs used for painting are chicken, duck, and goose eggs. The women wash them thoroughly, boil them and keep them on the stove to stay warm because the tool glides more easily over the egg if it is warm. In most areas, the eggs are painted whole, and people prepare them as gifts to be eaten at Easter. In the Oaş region, if someone wants to keep the eggs for the rest of the year, they make a small hole and carefully remove the boiled contents.

The custom of emptying eggs first and then decorating them only appeared once they began being sold and people saw them as decorative objects.

Tool

The tool used to paint eggs has different names. In Botiza, Săcele, Șercaia, Veneția de Sus, and Dumbrăvița, people call it a “condei” or “Íróka” (Hungarian), in Drăgoteni and Dumbrăvița de Codru a “bizarcă,” in Cămărzana a “câscă,” and in Păiușeni “chișiță.” The tool can be made from:

“...sapwood, sheet metal or scraps of thin sheet metal and shaped on a needle. The sheet metal was wrapped around the needle so that it could be round.” (Cămărzana)

“...from pieces of wood and a cylinder that is placed inside, made from a piece of metal, cut, then rolled on a needle.” (Botiza)

“...2-3 strands of boar hair or horsehair bent and mounted onto a wooden stick.” (Veneția de Sus)
People also used goose feathers or straw to decorate eggs. In the past, natural beeswax was the raw material used to write patterns on the shell.

“...this was quite precious, because people didn't really have beehives, there were very few people who knew how to raise bees and how to work with them. That's why they scraped the wax off the eggs with a knife to use it the following year.” (Dumbrăvița de Codru)

Technique

In Șercaia, women paint eggs using successive color baths. This is the most common technique in Transylvania, called the “wax resist” method. This classic pattern has been described both in ethnographic documents and in the collections of the Transylvanian museums.

Preparation:

the eggs are emptied or boiled (depending on their intended use) and cleaned. The tools are prepared (chișiță/condei, wax, dyes).

Marking out the compartments:

Initially, lines are drawn with wax to divide the surface of the egg into 2, 4, 6, 8, or more ornamental sections.

First color bath:

Usually **yellow** —the egg is dipped in yellow dye and then removed to dry.

Writing other motifs:

Motifs are “written” with wax on the colored surfaces.

Second bath:

Red follows, frequently used as a symbolic color for Easter.

Final accents:

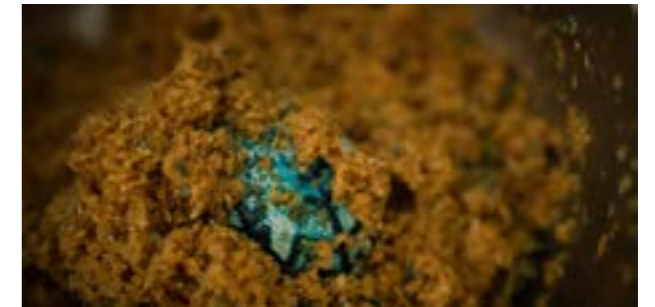
Details are added in **black** or another dark color for contrast and contour.

Wax removal:

After the final drying stage, the egg is gently heated and the wax is removed, revealing the colored pattern. It can then be wiped and polished with animal or vegetable fat for shine (lard/oil).

In Cămărzana, the technique is different. The eggs are dyed with extremely resistant textile dyes (sometimes diluted with plum brandy) in strong colors such as pink, pinkish red, purple, and green. After the dye dries, the desired pattern is drawn on. Lastly, the color is wiped off with a cloth dipped in water and vinegar, and the beeswax remains on the egg.

In Botiza, we found both techniques, with the difference that the paint was wiped off the eggs with a mixture of bran and sauerkraut juice.

In Drăgoteni, Budureasa, Săcele, and Dumbrăvița de Codru, the eggs are painted and decorated only in red.

In Păiușeni, Nana Piștoaie (Florița Păiușan) has a unique technique for coloring eggs. After they are boiled, they are coated with wax and colored with textile dyes using a quill pen. After coloring, they are covered with wax to preserve the color, and the procedure is repeated with the next color. For the complete coloring, the eggs are passed through “chemicals” (indigo color obtained from a chemical pencil mixed with vinegar). Lastly, after the wax is heated (over a candle, oil lamp, or embers from the stove), it is wiped off the egg with a cloth.

Then the eggs are coated with lard to give them a nice shine.

Color

The first colors used to dye eggs were vegetable-based, such as yellow or red onion skins, beetroot peel, rosehips, walnut leaves, alder bark, or even tinder. However, the way synthetic dyes looked and the fact that they were used in factories or even in households for dyeing wool led people to try these colors on eggs as well. And it worked. The eggs were dyed with more vivid and a wider range of colors, and the color lasted longer. Galus is a well-known textile dye used in dyeing wool, cotton, and other types of fabric and has become a popular dye used for eggs as well.

Conclusions

The painted eggs of Transylvania constitute a unique part of Romania's spiritual and cultural heritage.

Each region we studied (Satu Mare, Maramureș, Bihor, Arad and Brașov) has added a specific touch: from geometric simplicity to pictorial richness, from the order of the friezes to the intercultural ornamental dialogue. Museum collections, such as those of the Țara Crișurilor Museum, the Satu Mare County Museum, and the Brașov Museum of Ethnography, document this heritage, while ethnographic research interprets it in a historical and symbolic context. Still practiced in villages and brought back to the public's attention through exhibitions and workshops, the craft of egg painting remains a bridge between tradition and present, between the memory of rural communities and the cultural identity of the entire region of Transylvania. Nowadays, egg painting remains alive in the privacy of rural villages and in public spaces within communities such as workshops, gatherings and museum exhibitions.

After traveling over 3,000 kilometers to research the craft of egg painting in Transylvania, we certainly did not reach everyone who is continuing and handing on this tradition. Our research was not exhaustive, but we wanted to visit important places considered to be focal points of this craft.

The future of this custom is closely linked to the willingness of young people to learn the technique and practice this craft during the Easter ritual.

Although craftsmen participate in various workshops in schools during the Easter period to show students how to make painted eggs, the process often remains at the stage of curiosity and demonstration because although the initial enthusiasm is impressive, the activity is not then continued in the family. However, there are also areas where children compete in egg painting contests and situations where adults become curious at an older age and learn this craft.

Unfortunately, in many areas this craft is in danger of disappearing because young people no longer want to learn it.

We will conclude our endeavor on an optimistic note, believing that each of the cultural spaces will find divine intervention at the most opportune moment to revive and carry on this ancient craft so that it may be passed on as a gift to future generations.

Acknowledgements

We are grateful to all the people who welcomed us into their homes and shared their knowledge and craftsmanship with such kindness and willingness.

We thank all those who helped us learn about and document the work of active craftsmen in Transylvania and to everyone who supported us throughout the project: Ramona Ganea, Mara Oprișiu, Teofil Ivanciuc, Mihaela Grigorean, Monica Boța-Moisin, Rodica Colta, Alexandru Zărândeian, Dana Streza.

Project team:

Ethnographic consultant: Irina Apan

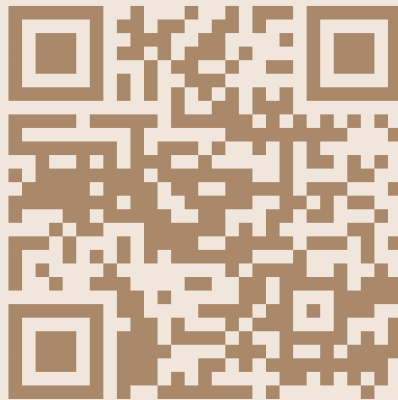
Photography: Mihai Barbu

Visual Identity & Design: grindesign.ro

Project coordinator: Florina Anca

This brochure was produced by the Kronospan Foundation as part of the project "From shell to story. The art and symbolism of painted eggs in Transylvania."

PROIECT CO-FINANȚAT DE:

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.